

DESIGNUL ACTIVITĂȚII Didactica infuzării

Bazat pe scenariul elaborat de Maria Epatov - profesor de Limba și literatura română, COLEGIUL NAȚIONAL „EUDOXIU HURMUZACHI”, Rădăuți

Titlu activitate: Condiția femeii în romanul „Enigma Otiliei” de G. Călinescu

Concepte cheie din domeniul educației media: mecanisme automate ale creierului (stereotipuri și prejudecăți, bias-uri cognitive)

Concepte cheie din domeniul disciplinei: textul literar, situarea unei opere în contextul cultural, elemente de portret al epocii

Relevant pentru: stereotipuri de gen, elemente de mentalitate a epocii

Clasa: a X-a

Motivația

Lecția este valoroasă pentru că stimulează gândirea critică și reflexivă a elevilor, le dezvoltă competența de comprehensiune a textului și îi ajută să conștientizeze contextul cultural al unei epoci, drepturile și limitările femeilor la începutul secolului al XX-lea. De asemenea, lecția ajută elevii să conștientizeze stereotipurile și prejudecățile de gen și modul cum acestea condiționează comportamentele și relațiile sociale.

Rezultate așteptate:

După această secvență participanții:

- vor identifica în romanul studiat stereotipuri de gen;
- vor înțelege contextul cultural al apariției romanului
- vor cunoaște cadrul legislativ privitor la drepturile și obligațiile femeilor în secolul al XX-lea;
- vor înțelege rolul mecanismelor automate ale creierului, stereotipurilor și prejudecăților de gen în relațiile sociale.

Tema :

Condiția femeii la începutul secolului al XX-lea în romanul *Enigma Otiliei* de G. Călinescu

Descriere

Evocare - 10 minute

Introducere: Elevii sunt invitați să răspundă la următoarele întrebări:

- Vom discuta despre *Enigma Otiliei* de G. Călinescu - cum este construit portretul Otiliei, cum este ea caracterizată de celelalte personaje din operă și cum se autocaracterizează? Identificați cuvintele cheie care îi construiesc portretul, din perspective multiple (femeia idealizată vs. femeia ușoară etc.)

Realizarea/Constituirea sensului – 30 de minute

Activitatea 1: Discuție facilitată

Elevii sunt invitați să dea exemple de stereotipuri despre femeie, pornind de la discuția anterioară și de la imaginea Otiliei în roman. (3 minute)

Set de întrebări pentru profesor:

- Care sunt stereotipurile despre femei pe care le regăsiți în opera literară? Puteți numi alte stereotipuri despre femei pe care le cunoașteți, care au apărut de-a lungul istoriei? Dar despre bărbați?
- Care este o definiție a stereotipurilor cu care sunteți familiarizați?

În ce context v-ați mai întâlnit cu această definiție sau cu discuția despre stereotipuri?
(Direcționarea spre alte opere literare studiate)

*(Recomandare: alegeți din întrebările propuse pe cele care se potrivesc grupului vostru de elevi. Opțional-
Puteți conecta cu informațiile despre stereotip analizate în opera Baltagul - legenda-prolog).*

Activitatea 2: Analiza stereotipurilor identificate într-un fragment dat

Elevii primesc o fișă de lucru (Anexa 1), apoi completează tabelul cu stereotipurile de gen identificate pentru femei și bărbați pe cele 3 criterii date: calități, maturitate, îmbătrânire. **(7 minute)**

Procesare: Profesorul discută cu elevii rezultatele sarcinii de lucru, reliefând așteptările diferite ale societății în funcție de gen. **(10 minute)**.

Set de întrebări pentru profesor:

- Care sunt stereotipurile identificate pentru femei? Dar pentru bărbați? Sunt ele diferite între epoci, ori le regăsim și astăzi?
- Cum afectează aceste stereotipuri evoluția reprezentanților genului respectiv?

(Recomandare: alegeți din întrebările propuse pe cele care se potrivesc grupului vostru de elevi.)

Activitatea 3. Elevii citesc cele 5 enunțuri privitoare la drepturile femeilor în secolul al XX-lea. Folosind metoda SINELG, ei trebuie să analizeze enunțurile date. (Anexa 2) **(5 minute)**

Profesorul verifică în ce măsură elevii erau familiarizați cu informațiile pe care le-au citit, unde le-au mai regăsit, care sunt contextele în care au interacționat cu acest tip de informație – istorie, filme documentare etc.

- Care sunt limitările drepturilor femeilor, analizând comparativ situația de la începutul secolului al XX-lea și cea actuală? Oferiți exemple de elemente privind drepturi, obligații, limitări care s-au schimbat de-a lungul timpului.

(Recomandare: alegeți din întrebările propuse pe cele care se potrivesc grupului vostru de elevi.)

- În condițiile în care drepturile femeii au evoluat de-a lungul timpului, cum au evoluat stereotipurile și prejudecățile? S-au schimbat ele odată cu drepturile, ori sunt mai persistente?

Legea nr. 202/2002 privește egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați.

(https://ro.wikipedia.org/wiki/Feminismul_%C3%AEn_Rom%C3%A2nia)

Activitate 4 – Fixare **(5 minute)**:

Ceea ce am discutat despre stereotipuri și prejudecăți și în analiza realizată împreună ne duce către un concept din educația media din dezinformare – **reacțiile automate ale creierului** (sursa Suport de curs „Introducere în educația media”:

„Oamenii sunt programați să fie rezistenți la schimbarea opiniei. Ca urmare, o multitudine de procese psihologice complet sănătoase și normale ne fac să fim predispuși la erori, pentru că, odată instalate, stereotipurile și prejudecățile sunt persistente.

Creierul uman automatizează procese pentru a reduce cantitatea de timp și atenție necesară îndeplinirii unei sarcini. De exemplu, după ce am învățat cum să ne legăm șireturile sau să ne spălăm pe dinți nu ne mai gândim la cum să facem asta și gesturile se repetă în mod automat. Dar ce e bun pentru spălătul pe dinți, nu e tocmai bun pentru procese mai complicate. Astfel, creierul e obișnuit să facă scurtături pentru a ajunge la o concluzie, dar ce este eficient pentru automatizarea unor procese simple, nu este însă cea mai bună scurtătură când trebuie

să navighezi prin stereotipuri. Stereotipurile există în societate încă de la nașterea noastră. Fără un efort conștient spre a le depăși, nu vom face altceva decât să le perpetuăm.

Set de întrebări pentru profesor:

- Cum putem să nu ne lăsăm influențați de stereotipurile și prejudecățile noastre atunci când primim un mesaj?
- Ce alte stereotipuri mai identificați în societatea românească?

Reflecție – 10 minute

Discuție facilitată. (10 minute)

Set de întrebări pentru profesor:

- Care sunt tipurile de informații pe care le considerați utile ca urmare a acestei lecții?
- Care sunt elementele pe care le-ați învățat/descoperit pe durata lecției la care veți fi mai atenți pe viitor? Care sunt elementele care pot produce și anumite schimbări în comportamentul vostru?

(Recomandare: Alegeți tipurile de întrebări care se potrivesc grupului vostru de elevi)

Temă pentru elevi (opțional):

Analiza unui text și procesarea acestuia în ora următoare:

Elevii primesc Anexa 3, din care trebuie să extragă exemple de limitări ale drepturilor femeilor la începutul secolului al XX-lea.

Procesare: Care sunt exemplele de limitări identificate în anexa 3? Le-ați mai auzit/regăsit în alte texte, documentare, filme? Dacă da, unde?

(Recomandare: Tema poate fi folosită pentru a verifica modul în care noul text schimbă perspectiva asupra modului în care elevii o percep pe Otilia din prisma noilor informații.)

ANEXE

Anexa 1

„- Tu nu cunoști viața, Felix – reluă Otilia ideea – pentru o fată reușita în viață nu e o chestiune de studiu și de energie. Admir inteligența și voința ta de bărbat, astea nu sunt bune și pentru o femeie. Rostul femeii este să placă, în afară de asta nu poate fi fericire!

-Ai dreptate, așa e – confirmă Felix – ea trebuie să placă bărbatului energic ca să-i dea gustul de a lupta.

-Nu știu cui trebuie să placă, știu însă că o femeie ignorată de bărbat e un monstru. Privește la biata Aurica. Singura noastră formă de inteligență, mai mult de instinct, e să nu pierdem cei câțiva ani de existență, vreo zece ani cel mult. Cât crezi tu că mai am de trăit, în înțelesul adevărat al cuvântului? Cinci, șase ani! Pe urmă, am să capăt cearcăne la ochi, zbârcituri pe obraz, o să devin agitată ca Aurica, imposibilă. Când ai venit tu eram o fetiță, și acum, după atât de scurt timp, sunt bătrână. Tu nu te pricepi în lucrurile astea, Felix. Voi la douăzeci și unu de ani sunteți copii, și la treizeci de ani abia vă însurați. Când voi avea treizeci de ani însă, pentru mine a

început declinul. Pascalopol (nu te supăra că-i pronunț numele) e cam de vârsta tantei Aglae, și el este elegant și cu suflet tânăr, și te asigur că place la multe femei, iar Aglae e o babă. Succesul nostru în viață e o chestiune de viteză, iubite Felix.”

(G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)

criterii	Bărbați	Femei
calități	intelență voință energie realizare în carieră întreținerea familiei	frumuseța atragera bărbaților
maturitate	copii la 21 de ani; maturi abia la 30, când se căsătoresc	precoce viața unei femei durează aproximativ 10 ani, cât timp este în floarea vârstei, până la apariția ridurilor/cearcănelor
îmbătrânire	bărbații devin mai atrăgători odată cu înaintarea în vârstă [ex: Pascalopol - domn stilat]	femeile devin babe neatrăgătoare, succesul lor e o chestiune trecătoare [ex: Aglae - bătrână ursuză]

Anexa 2

Citește cu atenție textul de mai jos. Folosind metoda SINELG, notează pe măsură ce îl parcurgi, pe marginea lui, cu creionul, următoarele semne:

- o bifă (✓) pentru informația știută;
- un plus (+) pentru o informație nouă;
- un minus (-) pentru o informație care contrazice ceea ce știi;
- un semn de întrebare (?) pentru ideile care ți se par neclare sau pentru aspectele despre care ai vrea să știi mai mult.

1. În Codul Civil din 1865 era prevăzută incapacitatea femeilor din punct de vedere politic, social și economic, având un statut asemănător minorilor și persoanelor cu incapacități mintale.
2. În 1923, intră în vigoare cea mai democratică dintre Constituțiile României din perioada precomunistă, însă aceasta nu dă drept de vot femeilor, dar menționează că acest drept va fi acordat la momentul oportun, printr-o lege specială.
3. În 1929, femeile dobândesc dreptul de vot în cadrul alegerilor locale. Constituția din 1938 și Legea electorală recunosc dreptul de vot femeilor care au împlinit vârsta de 30 de ani, dar în condiții de dictatură, acest drept nu a fost practic exercitat.

4. În 1946, prin Constituție se introduce dreptul de vot universal pentru populația majoră, indiferent de sex. Iar în 1948 se interzic orice forme de discriminare bazate pe sex.

Anexa 3

„În volumul III al Amintirilor lui Radu D. Rosetti avem chiar un scurt inventar al principalelor tabuuri din epocă. De pildă, femeile de o anumită condiție socială, fie nu făceau deloc școală, fiindcă averea le asigura viitorul, fie studiau exclusiv în particular, ca să nu se amestece cu „vulgul”. Indiferent la ce vârstă se căsătoreau, pentru femeile aristocrate de pe malurile Dâmboviței era de neconceput să dea naștere copiilor în spitale, ci numai și numai acasă, asistate de un medic și o moașă, alături de o parte a familiei. Până târziu, după începerea Primului Război Mondial, când au intervenit constrângerile refugiului în Moldova și mentalitatea colectivă a mai suferit schimbări, reprezentantele „sexului frumos” (sau „slab”) – cum vreți s-o luați – nu aveau voie să meargă pe jos, pe Podul Mogoșoaiei, să zicem, ci doar în trăsură, dacă nu erau însoțite de soț, de o rudă sau prietenă, ori măcar de o servitoare! Deopotrivă, ele nu puteau să intre într-un local, fără a se afla la brațul unui bărbat. Când se duceau la cumpărături, chiar și într-un magazin de lux, aristocratele autohtone nu puteau fi singure, indiferent cine le însoțea. Noțiunea de „mers la serviciu”, ideea de a avea o „slujbă”, alta decât inițiativa filantropică sau caritabilă, erau de neconceput în cazul acestor doamne, care se fereau de amestecul claselor sociale...”

(Marius Petrescu, *Femei și tabuuri la începutul secolului XX*, fragment, <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/femei-si-tabuuri-la-inceputul-secolului-xx>)